REPOLA-SEURA R.Y.

Repolainen 79

Jäsentiedote 1/2017

www.repola-seura.net

Repolainen

Repola-seura ry:n jäsenlehti

Numero 79, 1/2017, helmikuu
Numeron 80 aineisto lähetettävä päätoimittajalle 10.4.2017 mennessä

Päätoimittaja
Pertti Rannikko
pertti.rannikko@uef.fi
puh. (013) 717422
Huhtilammentie 945, 82160 Oskola

Toimittajat
Valentina Afanassieva
Antti Pottonen
Ville Pänttönen
Asko Saarelainen

Repola-seura ry

Hallituksen ja toimihenkilöiden yhteystiedot ovat takakannen etusivulla. Seuran nettisivut ovat osoitteessa www.repola-seura.net, josta löytyy myös vanhoja Repolaisen numeroita.

Jäsenhakemukset ja osoitteenmuutokset
Jäsensihteeri Päivi Kiiskinen, Kiehiskuja 3, 80140 Joensuu,
gsm 050 511 6580, paivi.kiiskinen1@gmail.com

Vuosijäsenmaksu 20 €, ainaisjäsenmaksu 200 €, kannatusjäsenmaksu 100 €, perheenjäsenmaksu puolisosta ja alle 15-vuotiaasta lapsesta 0 €.
Seuran pankkitili: Op Polvijärvi FI05 5354 0420 0466 26.

Painopaikka: Kirjapaino PR-Offset, Joensuu

Kansikuva: *Osa Claes Claessonin upeaa ja informaatiorikasta karttaa, joka kuvaa Kajaanin pitäjää eli nykyistä Kainuuta 1650. Kuvassa on nykyisen Kuhmon kulmausta (Jonkeri, Saunajärvi) Repolaa vasten. F-kirjain kuvaa Rajakankaan rajapaikkaa, joka toimii tehtävässä edelleen Suomen ja Venäjän kesken. Kartasta on säilynyt kaksi kappaletta, joista toista säilytetään Kansallisarkistossa Helsingissä ja toista Ruotsin sota-arkistossa Tukholmassa. (Kuvateksti Jukka Kokkonen.)*

Vuosikokous Lieksassa

Repola-seuran vuosikokous pidetään lauantaina 25.3.2017 Lieksassa rautatieaseman päärakennuksessa sijaitsevassa Lieksan tukipisteessä klo 13 alkaen. Ennen varsinaisia kokousasioita luodaan kuvin ja sanoin lyhyt katsaus Repolan alueen ajankohtaisiin kysymyksiin. Tuoretta tietoa on tarjolla paitsi Repolasta myös Lentierasta, josta puukauppa Suomeen on taas lisääntymässä erilaisten uudelleen järjestelyjen myötä.

Varsinaisessa vuosikokouksessa esillä ovat tavanomaiset sääntömääräiset asiat, kuten vuosikertomuksen ja tilinpäätöksen hyväksyminen, toimintasuunnitelma, talousarvio sekä hallituksen jäsenten valinta. Viime vuoden vuosikertomus löytyy tämän lehden sivulta 18.

Seuran sääntöjen mukaan vuosikokouksen on päätettävä myös jäsenmaksun suuruudesta. Vuosijäsenmaksu on ollut jo muutaman vuoden 20 euroa. Hallitus on vuosikausia harjoittanut taloudenpidossa tiukkaa linjaa ja kulut ovat kohdistuneet lähinnä vain Repolaisen painatukseen ja postitukseen. Kirjapaino ei ole tällä vuosikymmenellä nostanut maksuja vielä kertaakaan, mutta postimaksut ovat nousseet joka vuosi. Tämä on johtanut siihen, että viime vuonna Repolaisen painatus- ja postituskulut ylittivät selvästi jäsenmaksutulot. Seuran talous olikin ensimmäisen kerran tällä vuosikymmenellä selvästi tappiollinen. Tilanteen korjaamiseksi hallitus esittää vuosikokoukselle vuosijäsenmaksun korottamista 25 euroon.

Lähes kolmannes seuran jäsenistä on ainaisjäseniä, joista useimmat ovat maksaneet kertamaksunsa jo vuosia sitten. Lisäksi lehden paperiversiota postitetaan yhteistyökumppaneille rajantakaiseen Karjalaan ja Suomeen parikymmentä kappaletta. Muutama yksittäinen ainaisjäsen, joka on halunnut tukea Repolaisen säännöllistä julkaisemista, on silloin tällöin maksanut yhdistyksen tilille tukimaksun. Vaikka näitä vapaaehtoisia maksuja ei ole kovin montaa tullutkaan, on Repolaisen toimitus ollut niistä hyvin kiitollinen ja saanut lisäpontta lehden tekemiselle.

Pertti Rannikko

Valtakunnan rajan muotoutuminen Repolan alueelle

Pienessä Stolbovan kylässä Ruotsin ja Venäjän kesken solmitusta rauhansopimuksesta tulee kuluneeksi 27. helmikuuta 2017 neljäsataa vuotta. Valtakunnanraja tuli nykyisen Lieksan ja Repolan väliin, mutta yhteydet niiden kesken jatkuivat silti edelleen. Ilomantsin Virmajärveltä Lieksan Otrosjärvelle ulottuvalla osuudella raja on yhä edelleen sillä paikalla, johon se asetettiin kulkemaan keskeisten luonnonmaamerkkien kautta 1621 päättyneessä rajankäynnissä.

Valtakunnanraja Suomen ja Venäjän välillä eli suomalaisittain ”itäraja” on eräiltä osiltaan yksi vanhimmista yhä voimassa olevista maarajoista Euroopassa. Vanhimmat osat siitä ovat peräisin vuosilta 1595–1597 ja 1621 Täyssinän ja Stolbovan rauhojen jälkeisistä rajankäynneistä Ruotsin ja Venäjän välillä.

Tässä artikkelissa tarkastellaan Repolan näkökulmasta, millainen raja oli varhaisella uudella ajalla 1600- ja 1700-luvulla, milloin sitä valvottiin ja mistä syystä ja ketkä ylittivät rajan.

Repolan pogosta

1500-luvulla Repola oli ”volostina” eli veronkuntana osa Ilomantsin pogostaa. Aluehallintotasolla Repola siirtyi 1580-luvulla pohjoisen Kuolan linnoituksen ujestin alaisuuteen. ”Ujesti” oli samankaltainen hallintoyksikkö kuin läänit Ruotsin puolella. Ujestit jakaantuivat ”pogostoihin” eli hallinto- ja kirkkopitäjiin ja pogostat puolestaan ”volosteihin” eli verokuntiin. Suuren Pohjan sodan aikana Repola siirrettiin vuosien 1707–1710 paikkeilla 1649 perustettuun Aunuksen ujestiin, jota hallittiin ensin Aunuksen kaupungista (perustettu 1649) ja sittemmin Petroskoista (perustettu 1703) käsin. Vuokkiniemen volosti erkani Repolasta 1780-luvulla omaksi pogostakseen.

Keskeisin paikallinen hallinnollinen virkamies seudulla oli vanhin eli ”starosta”, joka jakoi kullekin taloudelle tulevan osan yhteisön veroista ja luovutti ne sitten kaukaa tulleelle veronkantomiehelle eli ”dansikalle”. Starostalla oli myös tuomiovaltaa, ja hän toimi yhteyshenkilönä paikallisyhteisönsä ja Venäjän valtiovallan välissä. Starosta rekrytoitui yhteisönsä talou-

dellisesti vauraimpien talonpoikien joukosta.

Uudenkaupungin rauhan (1721) jälkeen Repolan starostana toimi pitkään Ivan Alekseinpoika Törhönen. Hänen vaimonaan oli Repolan ortodoksisen papin Stepan Simonoffin tytär Ottelia Stepanova. Ivan Törhönen kuoli kesällä 1768, ja häneltä jäi ainakin kolme poikaa: Ivan, Omos (Omofei) ja Simana, jotka isänsä tavoin kävivät rajakauppaa ja hoitivat rajasuhteita Ruotsin puolen viranomaisiin.

Rajarauhamenettely oli tärkeä instrumentti estää vanhaa sissisodan traditiota puhkeamasta uudelleen. Suuren Pohjan sodan aikana Pielisjärven asukkaat tekivät 1708 ja 1709 omavaltaisia sissityyppisiä hävitys- ja ryöstöretkiä Repolan kyliin ja saivat siten rajaseudun turvallisuuden pahasti järkkymään. Sissihyökkäyksissä tuhoutuivat pahoin Lentieran, Tuulivaaran, Kolvasjärven ja Repolan kylät. Keskeiset valtiolliset viranomaiset Ruotsissa ja Venäjällä kehottivat paikallisia asukkaita rajarauhan pitoon.

”Hattujen sodan” alkaessa 1741 Repolassa oli kaikkiaan 80 taloa, ja määrä oli Aunuksen Karjalassa toiseksi suurin heti Pyhäniemen jälkeen, jossa oli tuolloin 150 taloa. Tiedot perustuvat sotilaallisiin tietoihin, jotka Kajaanin linnan komendantti hankki seudusta tiedustelijoidensa avulla.

Stolbovan rauhan rajaa Jonkerinjärvellä nykyisessä Kuhmossa. Syvälahdessa sijaitseva suuri kivi oli rajamerkeistä toiseksi viimeinen mainitulla rajalla (kuva Jukka Kokkonen)

Stolbovan rauhan raja

Stolbovan rauhan raja alkoi Repolan osalta nykyisen Ilomantsin tasalta Haapajärvi-nimisestä rajapaikasta. Rajamerkkinä oli mänty. Viimeisenä rajapaikkana Repolan kohdalla oli Prokovanlammen rantatörmässä ollut suuri kivi. Paikka tunnetaan nykyisin Suolampena, ja se sijaitsee Saunajärven eteläpuolella Kuhmossa. Vielä 1600-luvun alussa rajapaikoiksi valittiin ympäristöstään helposti erottuvia luonnonmaamerkkejä, joiden hävittäminen tai muuttaminen oli vaikeaa. Rajapaikat pyrittiin asettamaan keskeisten kulkuväylien tuntumaan, jotta ne olisivat maastossa helposti havaittavia ja siten myös paremmin yleisessä tiedossa.

Stolbovan rauhan rajalle hakattiin linjamainen raja-aukko, samantapainen kuin nykyään on, varsinaisesta rajankäynnistä hieman myöhemmin. Raja-aukkoa pidettiin puhtaana kasvillisuudesta ja puustosta todennäköisesti vielä 1660-luvulla.

Vanhan itärajan olemusta kuvaa parhaiten käsite ”siivilämäinen rajaseutu”. Valtioraja oli kylläkin olemassa virallisine rajalinjoineen ja -paikkoineen, mutta silti se läpäisi ihmisiä ja tavaraa. Samaan aikaan myös muut eurooppalaiset valtiorajat olivat samanlaisia kuin Ruotsin ja Venäjän välinen raja.

Rajan valvonta

Avoimesta luonteestaan huolimatta itäraja oli hyvin jyrkkä, kun kyse oli uskonnosta (lännessä luterilainen ja idässä ortodoksinen) ja nautintaoikeuksista. Tavallisimmat riidanaiheet Repolan rajaosalla koskivat luonnonvaroja ja oikeutta hyödyntää niitä: eritoten kaskiviljelyä rajametsissä, mutta myös pyyntielinkeinoista metsästystä. Riitaisuuksia aiheuttivat asutuksen tihentyminen ja työntyminen rajan pintaan sekä rajan monesti epäselvä sijainti maastossa, vaikka sitä ajoittain pidettiinkin yllä. Sodan 1741–1743 jälkeen Repolan asukkailla oli yrityksiä vaivihkaa hivuttaa rajaa lännemmäs nykyisen Kuhmon alueelle.

Viranomaiset eivät voineet vapaasti ylittää rajaa. Jos rikollinen pakeni Ruotsin puolelta Repolaan, viranomaiset eivät voineet seurata perässä ja napata häntä Venäjän maaperältä. Tämä edellyttikin osapuolten kesken jo varhain valtiollista yhteistyötä. Kun 1700-luvun alkupuoliskolla Kangasniemen pitäjän nimismies pakeni Repolaan veronkannossaan tekemiä kavalluksia, rauhansopimuksen määräysten hengessä Venäjän valtion edustajat ottivat hänet siellä kiinni ja luovuttivat takaisin lähtömaahansa.

Itärajalla ei ollut vielä 1600-luvulla pysyvää valtiollista rajavar-

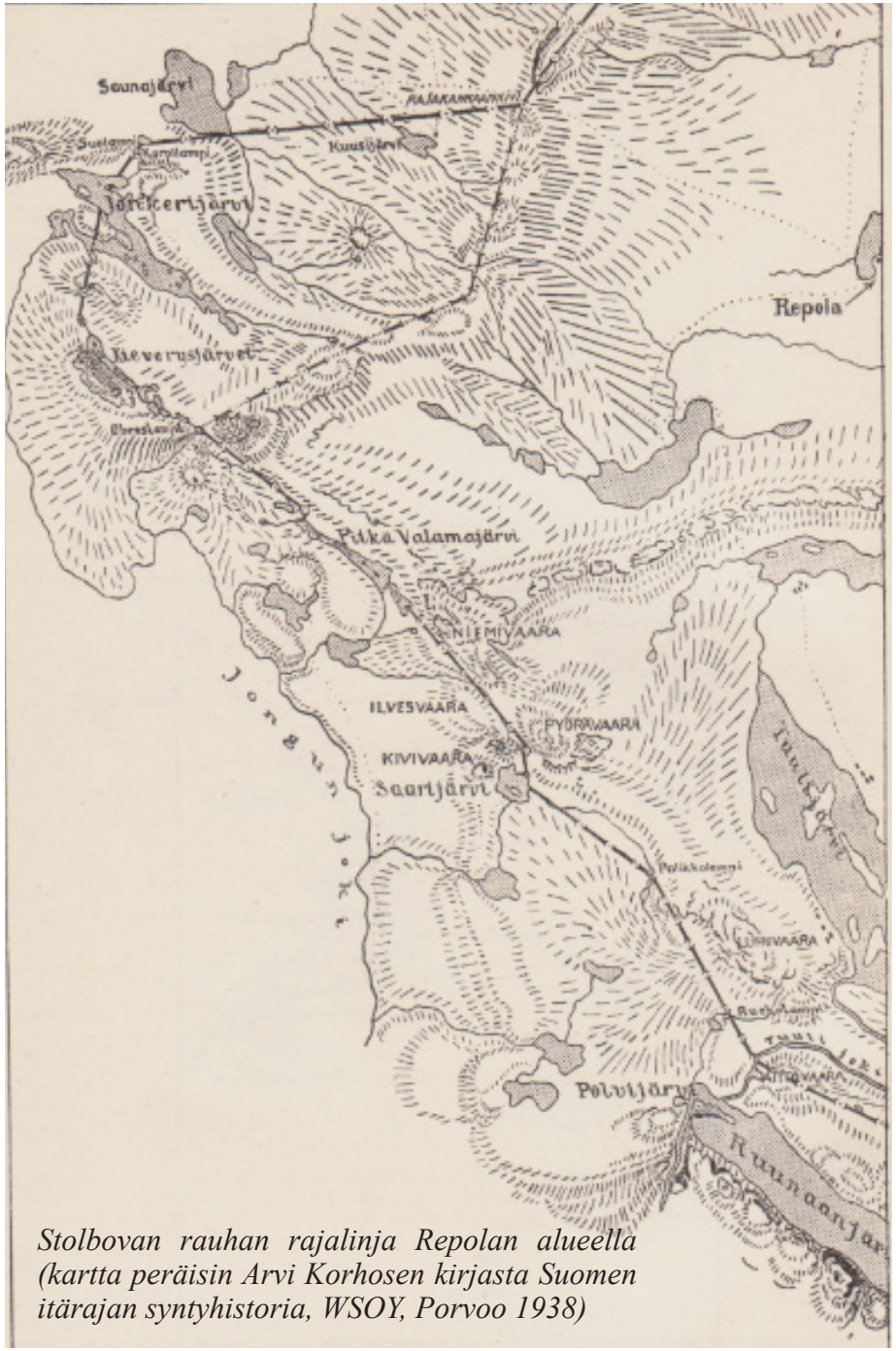

Stolbovan rauhan rajalinja Repolan alueella (kartta peräisin Arvi Korhosen kirjasta Suomen itärajan syntyhistoria, WSOY, Porvoo 1938)

tiointijärjestelmää. Raja oli huomattavan pitkä ja suuri osa siitä sijaitsi erämaissa kaukana asutuksen ydinalueista, niin ettei kumpikaan osapuoli – Ruotsi tai Venäjä – tuntenut tarvetta sen valvontaan. Pysyvä vartiointi olisi ollut valtaisa kustannuserä ja kattavasti täysin mahdoton tehtävä. Vain Laatokan itärannalla Salmin Miinalan kylässä toimi 1600-luvulla pienehkö 20–30 sotilaan rajavartiosto. Koska seudun halki kulki tärkeä tie Aunukseen ja Venäjän sisäosiin, siten Salmin suunta oli kaupallisista ja sotilasstrategisista syistä johtuen valvonnan arvoinen.

Rajakauppa

Laajemmalle valvonnalle olisi kyllä ollut tarvetta, sillä rajan yli liikkui paljon kulkijoita kaikenlaisissa asioissa, varsinkin rajakaupan merkeissä. Rajakaupan tärkeyttä kuvaa, että ruotsalais-venäläisissä rauhansopimuksissa taattiin kummankin valtakunnan alamaisille vapaa kaupankäyntioikeus, tosin määrätyin velvollisuuksin: kaupankäynti oli luvallista vain siihen tarkoitetuissa paikoissa eli kaupungeissa ja markkinoilla, tavaroista tuli suorittaa valtiovallalle tullimaksu ja rajan yli liikkuvien täytyi olla varustettuja asianmukaisella passilla. Näin säädettiin virallisissa sopimuksissa ja lakiteksteissä; käytäntö oli aivan muuta: salakuljetus oli yleistä ja rajan yli liikkui luvattomia kulkijoita.

Ruotsin kruunu terästi 1700-luvulla merkantilistisen talouspolitiikkansa hengessä otettaan kauppakontakteista itärajan yli. Se perusti rajan pintaan ns. ”rajatullikamareita”, joiden avulla se pyrki kaupan ja liikenteen valvonnan sekä rajatullin kannon tehostamiseen. Pielisjärvi sai Lieksan kylään oman rajatullikamarinsa 1732, ja se merkitsi, että Pielisjärven ja Repolan välistä rajaa alettiin valvoa aiempaa enemmän. Tosin vähälukuisella henkilöstöllä ei ollut kovinkaan suuria mahdollisuuksia torjua laittomuuksia.

Itäraja suljettiin Ruotsin puolelta vuosina 1770–1772 kolmeen otteeseen sotilaallisella vartioketjulla (ruotsiksi Pest-Cordon) koko matkaltaan kaakkoiselta maarajalta Kymijoella Kuusamoon pohjoisessa. Syynä oli ruttoepidemia, joka oli alkanut Osmanivaltakunnassa (nykyinen Turkki) ja levinnyt sieltä Ukrainan kautta Moskovaan. Ruttoon menehtyi huomattavat määrät venäläisväestöä. Toinen syy rajan sulkemiseen oli Ruotsin ja Venäjän ulkopoliittisten suhteiden kiristyminen Kustaa III:n elokuussa 1772 toimeenpaneman vallankaappauksen johdosta. Venäjä ja sen kumppanit olivat sopineet vähän aiemmin, että pienikin muutos Ruotsin valtiollisissa oloissa olisi riittävä syy sodan julistamiseen sille. Ruotsin sotilaiden tulo Repolan rajalle aiheutti alussa paniikinomaisia reaktioita: ainakin osa asukkaista pakeni sisämaahan Venäjälle ja piilotti omaisuuttaan pelätessään Ruotsin aloittavan sodan.

Karkureita ja rosvoja

Tavaroiden lisäksi itärajan yli kulki myös maasta muuttajia, vaikka virallista oikeutta siihen ei tuolloin ollutkaan. Valtiovalta – niin Ruotsin puolella kuin Venäjälläkin – koetti pitää tiukasti kiinni alamaisistaan, koska näillä oli merkitystä verotusobjekteina ja sotilaina. Mutta katovuodet, muu toimeentulon etsiminen, kiristyneet valtiolliset rasitukset (verot, sotaväenotot), rikoksesta kiinnijäämisen pelko ja uskonnolliset syyt kuljettivat ihmisiä itärajan yli Ruotsista Venäjälle ja myös toisin päin. Näistä luvattomista maasta muuttajista käytettiin käsitettä ”karkuri”. Liike oli kahdensuuntaista.

Venäläiset asiakirjat kertovat, että Repolan varhaisissa asukkaissa oli kaikenlaisia piileksijöitä. Joukossa oli myös Ruotsin puolelta tulleita. Voivodi, joka johti Kuolan linnoituksen ujestia, mainitsi 1673, että joukko ”ruotsalaisia” oli asettunut asumaan Repolan alueelle.

Kun Venäjän valtiovalta oli ottamassa Repolasta miehiä armeijaansa, näillä oli tapana paeta Ruotsin puolelle karkuun. Kainuun viranomaiset valittivat 1769, että Repolasta ja muualta Venäjän puolelta saapuneita pakolaisia oli ”maalle kuormaksi ja rasitukseksi”. Tulijoiden toimeentulo herätti kysymyksiä, ja pelättiin, että he ajautuisivat rikoksiin.

Henkilöitä, jotka tulivat Venäjän puolelta Ruotsin alueelle tekemään omaisuus- ja henkirikoksia, kutsuttiin ”rosboinikoiksi”. Tätä kautta suomen kieleen on tullut sanalaina ’rosvo’. Toiminnassa oli mukana myös Repolan pogostan asukkaita, ja se kytkeytyi yleensä poikkeuksellisiin aikoihin: sotaan (tai sodanuhkaan) ja katovuosiin ja niiden aiheuttamaan nälänhätään. Toukokuussa 1742 seitsemän Repolan miestä rääkkäsi hengiltä Jonkerin rajakylässä nykyisen Kuhmon alueella talon vanhanemännän ja ryösti kaiken arvo-omaisuuden. Tapauksesta kertovaa kansanperinnettä tallennettiin vielä 1960-luvun alussa seudun asukkailta.

Koska rosvoista aiheutuva ongelma oli yhteinen, rajan yli tehtiin yhteistyötä vanhan rajarauhatraditi-on hengessä, mutta myös valtiollisten rauhansopimusten määräysten mukaan. Vanhin maininta Repolaa koskevasta rajarauhahankkeesta on vuodelta 1656. Tuolloin Repolan asukkaat ilmaisivat halunsa pitää rajarauhaa Ruotsin puolen asukkaiden kanssa.

Jukka Kokkonen
Kirjoittaja on Suomen historian dosentti Itä-Suomen yliopistossa

Mujejärven piiri 50 vuotias

Tasavuosia on kulunut Stolbovan rauhan lisäksi myös toisesta Repolan alueen kannalta keskeisestä tapahtumasta. Joulukuun 30. päivänä tuli kuluneeksi 50 vuotta Mujejärven piirin perustamisesta. Uusi piiri syntyi vuonna 1966 alueista, jotka vanhan Venäjän aikaan olivat kuuluneet Repolan ja Rukajärven kunttiin, minkä lisäksi mukaan tuli myös alueita entisen Porajärven kunnan pohjoisosista.

Venäjän vallankumouksen jälkeen paikallishallinto organisoitiin Neuvosto-Karjalassa aluksi entiseltä pohjalta, mutta vuonna 1927 tapahtui muutos. Tuolloin 55 kunnan tilalle perustettiin 26 piiriä, niiden joukossa myös Repolan piiri. Aluehallinnosta tuli kolmiportainen: tasavalta, piirit ja kyläneuvostot. Alueeltaan Repolan piiri vastasi suunnilleen entistä Repolan kuntaa.

Vuonna 1948 Repola menetti piirikeskuksen aseman ja alue liitettiin Rukajärven piiriin. Vuonna 1958 Rukajärven piiri, Repola mukaan lukien, liitettiin Segežan piiriin.

Rata synnytti uuden piirin

Alueen asema ja myös paikallishallinto muuttuivat 1960-luvulla, kun Länsi-Karjalan rata Suojärven ja Jyskyjärven välille valmistui. Puunkuljetus siirtyi rautateille ja maanteille. Radan myötä saatiin teolliseen käyttöön suuret metsävarat, jotka sijaitsivat Repolan ja Rukajärven entisten pitäjien rajaalueilla kaukana uittoväylistä. Rautatien varrelle nousi uusia metsätyökyliä ja taajamia (ks. sivun 12 karttaa). Niistä tuli kuljetusten solmukohtia, jonne puut kuljetettiin metsästä katkottaviksi ja lastattaviksi juniin. Lietmajärvi, Mujejärvi, Voloma ja Sukkajärvi kasvoivat Repolaa suuremmiksi yhdyskunniksi samoin kuin Lentiera, jonne oli vedetty Länsi-Karjalan radalta pistoraide. Rautatie loi kulkuyhteydet alueelta Neuvosto-Karjalan omiin tuotantolaitoksiin.

Radan varrella olevasta Mujejärvestä tehtiin uusi piirikeskus. Kaksi ensimmäistä vuosikymmentä olivat piirikeskuksen kasvun ja kehityksen aikaa. Sinne muutti metsureita, rakentajia, rautatieläisiä ja muiden alojen työntekijöitä. Parin sadan asukkaan korpikylä kasvoi nopeasti 4 400 asukkaan kaupunkimaiseksi yhdyskunnaksi.

Kun Mujejärven piiri perustettiin vuonna 1966, oli piirissä asukkaita 20 000 ja suunnilleen samalla tasolla se pysyi Neuvostoliiton loppuajan. Sen jälkeen, runsaassa kahdessakymmenessä vuodessa, väkiluku on puolittunut. Mujejärven piirin väliluku on kehittynyt seuraavasti:

- vuonna 1989 20 638
- vuonna 2002 16 556
- vuonna 2010 12 236
- vuonna 2015 10 847

Kun metsätalous muuttui markkinatalouden ehdoilla tapahtuvaksi, romahti metsätöiden työllisyys eikä ihmisillä ollut enää työtä. Neuvostomallinen massiivinen ja työvoimavaltainen metsätalous ei näyttänyt markkinataloudessa enää tehokkaalta. Kun metsätalouden murros ajoittui markkinatalouteen siirtymisen kanssa samaan aikaan, olivat seuraukset Mujejärven tapaisilla alueilla dramaattiset. Muutamassa vuodessa siirryttiin skandinaaviseen puunkorjuun malliin, jolloin työt siirtyivät paikallisilta metsureilta monitoimikoneille ja ulkopuolisten koneurakoitsijoiden liikkuvalle työvoimalle.

Mujejärven piirin väkiluvun lasku on ollut suunnilleen samaa luokkaa kuin rajan toisella puolella Lieksassa, mutta se alkoi 30 vuotta myöhemmin ja tapahtui huomattavasti lyhemmässä ajassa. Samalla kun metsätalous oli tuonut Mujejärven piiriin vaurautta, oli alueelle syntynyt hyvin yksipuolinen toimeentuloperusta. Sen mureneminen on tehnyt alueen hyvin haavoittuvaksi.

Katukuva Mujejärven piirikeskuksesta vuodelta 2011 (kuva Raimo Määttä)

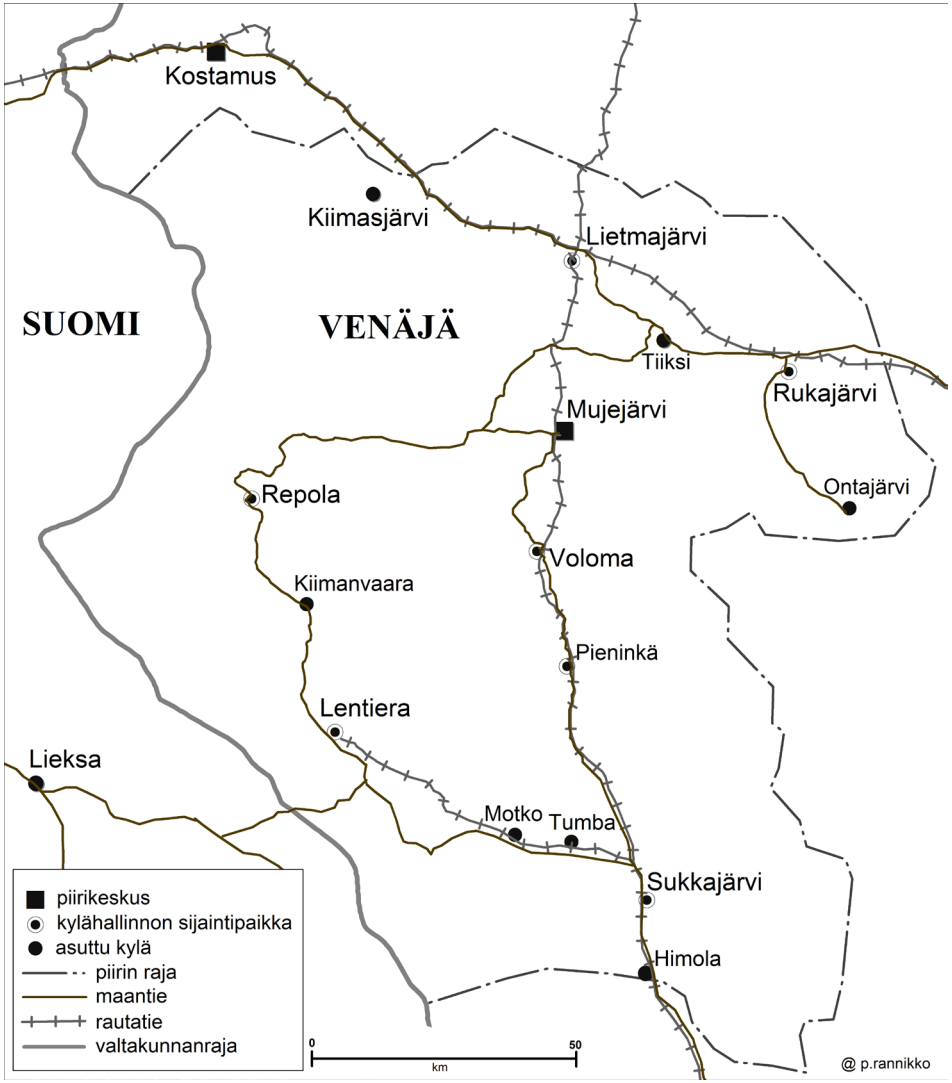

Mujejärven piirin rajat, liikenneverkko ja asutut kylät

Mujejärven piirin kylät

Kylähallinto on Mujejärven alueella muuttunut vuosien varrella, mutta nykyinen järjestelmä on peräisin vuodelta 2006, jolloin Karjalan tasavallassa alettiin soveltaa Venäjän uutta paikallishallintolakia. Sen mukaan paikallishallinto oli perustettava kaikkiin asutuskeskuksiin, joiden asukasmäärä ylitti 1 000 asukasta. Pienemmät kylät liitettiin suurempien kylien hallinnon alaisuuteen. Kylähallinto vastaa muun muassa sähköhuollosta, tietoliikennepalveluista ja kylän omista teistä, piirihallinto kouluista ja terveyspalveluista.

Tällä hetkellä Mujejärven piirissä on 8 kylähallintoaluetta ja niiden lisäksi vielä 7 pienempää kylää, joissa on ympärivuotista asutusta. Kuten oheisesta taulukosta havaitaan, väki on vähentynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana niin piirikeskuksessa kuin kylissäkin. Repolan tapaisissa uittokylissä väen väheneminen alkoi huomattavasti aikaisemmin kuin radanvarsikylissä, joten niitä väestökato on koetellut eniten. Huonokuntoisen hiekkatien varrella ja syrjässä sijaitsevaan Repolaan ei myöskään ole tullut ulkopuolisia kesäasukkaita samalla tavalla kuin esimerkiksi parempien tieyhteyksien varrella sijaitsevalle Ontajärvelle.

Pertti Rannikko

Mujejärven piirin kylien väkiluvut vuosina 2007 ja 2015 kylähallintoalueittain

	2007	2015
Mujejärvi	3901	2966
Lietmajärvi (ml. Tiiksi ja Kiimasjärvi)	3017	2371
Sukkajärvi (ml. Himola ja Tumba)	2075	1267
Lentiera (ml. Kiimanvaara ja Motko)	2034	1305
Voloma	1279	910
Repola	1090	732
Rukajärvi (ml. Ontajärvi)	1005	762
Pieninkä	870	534

Kirja karjalaisista kauppamiehistä

KIRJAESITTELYSSÄ:
Pekka Nevalainen: Kulkukauppiaista kauppaneuvoksiin. Itäkarjalaisten liiketoimintaa Suomessa. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2016. 294 s.

Kirjan tekijä dosentti Pekka Nevalainen kirjoittaa karjalaisia kauppamiehiä käsittelevän kirjansa saatteeksi: ”Tavoitteena on silmätä, mitä oikeastaan tapahtui, miten ja millä keinoilla toimittiin ja mitä saavutettiin. Taustana, seinustana on pyrkimys kuvata itäkarjalaisten harjoittaman liiketoiminnan merkitys ja kehitysvaikutus Suomen vähittäiskaupan ja vaatetusteollisuuden historiassa.”

Nevalainen kirjoittaa tieteentekijän uskottavalla kynällä itäkarjalaista kauppahistoriaa. Taustojen tietäminen ja ymmärtäminen on lukijalle tarpeen, jotta voi hahmottaa Vienan ja Aunuksen kauppamiesten toimet, saavutukset ja menestymiset oikeissa mittasuhteissa ja vallinneessa toimintaympäristössä. Lukijalta vaaditaan hitunen malttia kirjan alkuosan kappaleitten huolelliseen läpilukemiseen. Se kannattaa kuitenkin tehdä.

Monelle lukijalle lienevät kuvaukset nimeltä mainituista kauppiassuvuista ja heidän toimistaan kiinnostavinta luettavaa. Nevalainen tuo teoksessaan esille lukuisia kauppiassukuja. Mainitsenpa tässä muutaman: Dobrinin/Tarma, Saharoff/Sarvamaa, Ipatoff/Ipatti, Pottojeff/Pottonen, Rinne, Jalava, Mauro, Mauranen, Törhönen, Karpoff/Karmakka, Kaukoniemi/Mitrofanoff, Lammela, Mitro, Mattinen, Levoskin, Rajamaa jne. Siitäpä sukuja etsimään.

Itä-Karjalan kauppamiesten toimintaympäristö niin kulkukaupan aikoihin kuin maaseudun vähittäiskauppojen perustamisen aikoihin oli karu, epäystävällinen jopa vaarallinen. Puhumattakaan siitä, että yhteiskunta silloin olisi starttirahoja ja toimintatukia tarjoillut. Päinvastoin, monenlaisia kieltoja ja suoranaisia ennakkoluuloja oli karjalaisilla yrittäjäkauppiailla vastassaan. Omin voimin kauppamiehet ja -naiset uransa ja tuloksensa tekivät. Kirjassa on karjalaisesta yrittäjäntahdosta ja osaamisesta kunnon kuvauksia.

Kiertävä kauppias toi tavarat asiakkaan kotiin valittavaksi. Ilman toimituskuluja. Kun valinnanvaraa lisättiin, siirryttiin laukusta rekeen ja aikanaan rekikyydistä autoon ja sitten kiinteisiin kauppapaikkoihin. Kirjan kuvauksia lukiessa tulee miettineeksi, miten tuo nykyinen nettikauppa kiertokaupan roolista poikkeaa? Eivätkös jo aikanaan itäkarjalaiset kauppamiehet tavoitelleet asiakkaansa hyvää palvelua ja tyytyväisyyttä? Eikös kauppahepokin ollut suurta suosiota aikoinaan saavuttaneen, kylillä kiertäneen kauppa-auton malli?

Nevalaisen kirja on tolkku kuvaus ja itäkarjalaisten kauppamiesten historiasta, toiminnasta ja merkityksestä Suomen kauppakentässä. Varsinaisen kauppa-ammatin lisäksi kirjassa on oivallista kuvausta myös karjalaisten roolista vaatetusteollisuudessa. Kirja kannattaa hankkia ja lukea. Ei teos ole juonellinen tarina. Sen anti lukijalle avautunee parhaiten, kun lukuinnon jakaa useampaan rauhalliseen lukuhetkeen. Kirja iskenee tekemisen kipinää myös niille kauppiassuvuille, jotka eivät vielä ole omaa sukutarinaansa kirjoittaneet.

Kirjaa on saatavissa Helsingissä ainakin Akateemisesta Kirjakaupasta. Kirjaa voi tilata Karjalan Sivistysseuran kirjamyynnistä www.karjalansivistysseura.fi/kauppa tai toimisto@karjalansivistysseura.fi, p. 09 171 414. Kirjaa voi myös hakea toimistolta, Luotsikatu 9 D, 00160 Helsinki ti–to klo 10.00–15.00. Kirjan hinta on 38 € + postitusmaksu.

Martti Pottonen
Repolaista
kauppiassukua

Kirja vanhauskoisista

KIRJAESITTELYSSÄ:
Unto Martikainen: Vanhauskoisten nöyrä tie. Tallinnassa painettu omakustanne, 192 s.

1600-luvulla Venäjän kirkon liturgiset uudistukset johtivat konfliktiin vanhan uskon kannattajien, staroverien kanssa. Valtionkirkon torjuva asenne aikaansai painostustoimet ja uskonnollisten vainojen aikakauden. Tästä johtuen vanhauskoiset kristityt pakenivat Venäjän ja Karjalan erämaihin. Näin syntyivät Ilomantsin erakkolat, Megrin luostari, Pahkalampi ja Liusvaaran kelja sekä Juuan Vuokon kylään perustettu Pyötikkö. Vanhauskoisia oli myös Raja-Karjalassa ja Vienessa sekä Aunuksen alueella erityisesti Poventsan piirikunnassa, johon Repolakin kuului. Jopa tosiin maanosiin oli paettava, kun virallinen kirkko näki vanhauskoiset vihollisinaan.

Kirjassa on myös Repolan vanhauskoisia käsittelevä lyhyt, viiden sivun luku, joka perustuu paljolti Repola-seuran julkaisemaan Aunuksen Repola -kirjaan. Vaikka Repolan seurakunta ei ollutkaan suurin vanhauskoisten keskittymä, suhtautui moni myötämielisesti vanhauskoisiin ja noudatti heidän hengellistä esimerkkiään. Kirkolliset viranomaiset olivat huolissaan erityisesti Repolan tapaisista puhtaasti karjalaisista seurakunnista. Venäjän kieltä taitamattomien karjalaisten pelättiin jäävän ulkopuolelle pyhistä kirjoista ja omaksuvan outoja oppeja. Eräs tapa, jolla kirkko pyrki kitkemään vanhauskoisuutta, oli karjalan kielen ottaminen oppiaineeksi Aunuksen pappisseminaarissa.

Kirjaa voi tilata suoraan tekijältä Unto Martikaiselta, p. 040-7583083.

Kirja karjalaiskylän nykytilasta

KIRJAESITTELYSSÄ:
Eira Varis (toim.): Karjalaiskylä Venäjän muutoksessa. Mediapinta, Tampere 2016. 98 s.

Karjalan nykyisestä tilanteesta ja elinoloista julkaistaan Suomessa huomattavasti vähemmän kirjoja kuin alueen historiasta. Venäjän viime vuosien kehityksestä on Suomessa julkaistu monia ajankohtaisia reportaaseja, mutta niiden näkökulma on ollut suurkaupunkikeskeinen. Teoksen *Karjalaiskylä Venäjän muutoksessa* näkökulma on korostuneen maaseutu- ja kyläkeskeinen. Kohteena on Prääsän piirissä sijaitseva Koivuselän kylä. Ennen sotia Koivuselkä oli rajakylä, joka sijaitsi Salmin pitäjän naapurissa Venäjän puolella. Nykyään Suomen rajalle on matkaa 150 kilometriä.

Koivuselän sodanjälkeiset vaiheet ovat tuttuja niin Repolasta kuin monesta muustakin Karjalan kylästä: pieni karjalaiskylä muuttui neuvostomalliseksi metsätyökyläksi, kasvoi ja kukoisti lyhyen aikaa ja menetti sitten metsätyöpaikkansa ja alkoi autioitua nopeasti. Markkinatalouteen siirtyminen ei merkinnyt vain metsätalouden murrosta, vaan myös asuntokannan yksityistämistä, mikä loi maaseudulle vapaa-ajan asuntojen markkinat. Ulkopuoliset ovat viime aikoina hankkineen Koivuselästä kesäasuntoja, minkä vuoksi Petroskoista suhteellisen helposti saavutettavissa olevasta kylästä onkin kehittymässä kaupunkilaisten kesäkylä.

Vastaavanlaisista suomalaisista kylistä poiketen on Koivuselässä vielä tarjolla jonkin verran palveluja. Sadan asukkaan kylässä toimii kauppa, eläkkeet voi nostaa kolme kertaa viikossa käyvästä postipalveluautosta ja kerran viikossa kylässä pistäytyy terveyspalveluauto. Talvikaudella Koivuselässä asuu lähinnä vain eläkeläisiä ja työttömiä, jotka tulevat toimeen hämmästyttävän pienellä rahamäärällä.

Tietokirja perustuu suomalais-venäläisen tutkimusryhmän Koivuselän kylästä kesällä 2014 keräämään aineistoon. Sama tutkimusryhmä tutki Koivuselkää jo 1990-luvulla. Kirjan kirjoittajakuntaan kuuluvat teoksen toimittajan Eira Variksen lisäksi Katri Karkinen, Esko Lehto, Minna Piipponen ja Pertti Rannikko.

Kirja on saatavana suoraan kustantajalta www.mediapinta.fi sekä hyvin varustetuista kirja- ja nettikaupoista. Suositushinta on 32,90 euroa.

Repola-seura ry:n vuosikertomus toimintakaudelta 1.3.2016–28.2.2017

1. Hallitus
Repola-seura ry:llä oli 31. toimikausi, jota toteutti Kuhmossa 19.3.2017 pidetyssä vuosikokouksessa valittu hallitus. Hallitus on kokoontunut kolme kertaa ja pöytäkirjoihin on kirjattu yhteensä 48 §:ää. Hallituksen puheenjohtajana on toiminut Pertti Rannikko, varapuheenjohtajana Ville Pänttönen, jäsensihteerinä Päivi Kiiskinen, sihteerinä Lea Tserni-Puittinen ja varsinaisina jäseninä Valentina Afanassieva, Asko Saarelainen ja Antti Pottonen. Hallituksen ulkopuolisena taloudenhoitajana on toiminut Tuula Kilpeläinen. Käytännön toiminnasta ovat vastanneet hallituksen nimittämät Repolaisen toimituskunta, Repolan matkan järjestelytoimikunta sekä Repola-kirjan toimituskunta. Nettisivuista on vastannut Päivi Kiiskinen.

2. Jäsenistö
Toimikauden lopussa seurassa oli 119 vuosijäsentä ja 55 ainaisjäsentä, minkä lisäksi jäsenluettelossa on useita kymmeniä perhejäseniä. Toimintavuoden aikana seuraan liittyi 6 uutta vuosijäsentä ja yksi ainaisjäsen. Jäsenistö asuu ympäri Suomea, mutta jonkinlaisia tihentymäalueita ovat Pohjois-Karjala ja Helsingin seutu.

3. Julkaisutoiminta
Jäsenlehti Repolaisesta julkaistiin toimikauden aikana neljä numeroa (numerot 76–79). Kutakin numeroa on painettu 210–220 kappaletta, minkä lisäksi se on ollut ilmestyttyään luettavissa myös seuran kotisivuilla. Paperiversiota postitettiin yhteistyökumppaneille rajantakaiseen Karjalaan 15 kappaletta ja Suomeen 6 kappaletta.

4. Muu toiminta
Seuran perinteistä Repolan matkaa ei heinäkuussa järjestetty ilmoittautuneiden pienen määrän johdosta. Sen sijaan hallitus toteutti neuvottelumatkan Inarin rajanylityspaikan kautta Repolaan 24.–25. toukokuuta. Hallituksen nimittämä toimituskunta on tehnyt Repola-aiheisen yleistajuisen kirjan toimitustyötä (työnimi: Repola – elämää ja ihmisiä kahdella puolella rajaa). Hallituksen edustaja on ollut mukana Haukkasaaren perinteen vaalimista koskevan hankkeen suunnittelussa.

5. Talous
Vaikka hallitus onkin jatkanut taloudenpidossa tiukkaa linjaa, näyttää vuoden 2016 tilinpäätös lähes 700 euroa alijäämää, kun tuloksesta vähennetään Repola-kirjaa varten tilille tullut KKES:n apuraha. Vuosijäsenmaksut eivät enää riitä kattamaan Repolaisen painatus- ja roimasti nousseita postituskuluja.

REPOLA-SEURA R.Y.

Hallitus 1.3.2016 – 28.2.2017

Pertti Rannikko, *puheenjohtaja*, p. (013) 717 422
Huhtilammentie 945, 82160 OSKOLA
pertti.rannikko@uef.fi

Ville Pänttönen, *varapuheenjohtaja*, gsm 040 5111 560
Kauppakatu 10a A 1, 80100 JOENSUU
ville.panttonen@gmail.com

Lea Tserni-Puittinen, *sihteeri*, gsm 050 520 4121
Kylänlahdentie 24, 81810 JAMALI
lea.tsernipuittinen@lieksa.fi

Päivi Kiiskinen, *jäsensihteeri*, gsm 050 511 6580
Kiehiskuja 3, 80140 JOENSUU
paivi.kiiskinen1@gmail.com

Valentina Afanassieva, gsm 040 716 5151
Tuulentie 2 A 29, 80160 JOENSUU
valentina.afanassieva@elisanet.fi

Asko Saarelainen, gsm 040 104 4111
Korholantie 1, 81720 LIEKSA
asko.saarelainen@lieksa.fi

Antti Pottonen
pottonen@gmail.com

Hallituksen ulkopuolinen taloudenhoitaja:
Tuula Kilpeläinen, gsm 044 330 5529
Niemiskyläntie 51, 88900 KUHMO
tuula.kilpelainen@iki.fi

Vuosikokous 25.3.2017 klo 13 Lieksassa

Repola-seura ry:n vuosikokous pidetään lauantaina 25.3.2017 Lieksassa rautatieaseman päärakennuksessa sijaitsevassa Lieksan tukipisteessä klo 13 alkaen. Tilaisuus alkaa katsauksella Repolan alueen ajankohtaisiin kysymyksiin. Varsinainen vuosikokous alkaa noin klo 14. Esillä ovat sääntöjen 10. pykälän mukaiset asiat (mm. vuosikertomus, tilinpäätös, vastuuvapauden myöntäminen, toimintasuunnitelma, talousarvio ja hallituksen jäsenten valinta). Vuosikertomus on tämän lehden sivulla 18.

Tervetuloa vuosikokoukseen ja tutustumaan Repolan ja Lentieran kylien nykytilanteeseen!

Heinäkuussa Repolaan

Repola-seura järjestää jälleen ensi kesänä matkan Repolaan. Matka-ajankohdaksi on alustavasti suunniteltu 14.–17. heinäkuuta. Pyydämme matkasta kiinnostuneita ilmoittautumaan alustavasti huhtikuun loppuun mennessä Pertti Rannikolle (yhteystiedot löytyvät edelliseltä sivulta).